

De kunstprofessional in de actieve cultuurparticipatie

Een schets van de beroepspraktijk

De kunstprofessional in de actieve cultuurparticipatie

Een schets van de beroepspraktijk

Inhoud

1 Feiten en cijfers	4
2 Rol van de overheid	6
3 Over het werkveld	10
4 Doelgroepen	15
5 Rollen en dienstverbanden	16
6 Opleidingen en bevoegdheden	17
7 Wat moet een kunstprofessional vooral kunnen en kennen?	20
8 Kwesties en kansen	23
Bijlage Werkwijze en verantwoording	27

Vooraf

Dit document vormt het beroepsprofiel van de kunstprofessional in de actieve cultuurparticipatie. Naast de beroepspraktijk schetst het de stand van zaken en ontwikkelingen in het werkveld en wat deze betekenen voor wat de professional (straks) moet kennen en kunnen. Deze beschrijving moet actueel en dynamisch blijven. Daarom richten we een digitale basis in, bestemd voor de kunstprofessional zelf en de organisaties die met de professionals werken. De openingspagina biedt een Schematisch Overzicht van de Beroepspraktijk, met doorklikmogelijkheden naar de informatie over dit beroepsprofiel op de website en links naar achtergrondinformatie, onderzoek en literatuur. Deze versie van het beroepsprofiel bevat de informatie in rapportvorm.

Dit beroepsprofiel voor actieve cultuurparticipatie maakt deel uit van een breder traject van het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) om de beroepsprofielen te beschrijven van alle kunstprofessionals in de cultuureducatie en -participatie (binnen- en buitenschools). Dit doet het LKCA mede naar aanleiding van de vraag van het HBO-netwerk Kunstvakdocentenopleidingen (KVDO) om actualisering van de beroepsprofielen als basis voor de eigen opleidingsprofielen. Naast deze beschrijving over actieve cultuurparticipatie zijn er beschrijvingen van de beroepspraktijk in het primair onderwijs, de onderbouw en bovenbouw van havo en vwo en het vmbo.

Dit beroepsprofiel is tot stand gekomen op basis van deskresearch en gesprekken met kunstprofessionals, leidinggevend en overige deskundigen vanuit verschillende werkterreinen en kunstdisciplines. In een bijlage hebben we het totstandkomingsproces beschreven en verantwoord. Het beroepsprofiel is gebaseerd op de feiten en ontwikkelingen tot april 2016. Actuele informatie vindt u op de website van het LKCA.

Bij het ontwikkelen van dit beroepsprofiel is mede gebruik gemaakt van de *Monitor Amateurkunst 2015* (LKCA)¹ en *Zicht op Actieve Cultuurparticipatie 2014* (LKCA en FCP).

Ingrid Docter, Ingrid Smit en Piet Roorda
werkveldspecialisten cultuurparticipatie LKCA

1 Zie: <http://www.lkca.nl/publicaties/publicaties-lkca/kunstzinnig-en-creatief-in-de-vrije-tijd>

1 Feiten en cijfers²

41% van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder doet kunstzinnige of creatieve activiteiten in de vrije tijd.

In 2015 is de Monitor Amateurkunst (MAK), een enquête onder een representatief panel van ongeveer 5000 personen uit de Nederlandse bevolking, voor de zesde keer uitgevoerd. De enquête wijst uit dat 41% van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder doet aan amateurkunst. Dat zijn 6,4 miljoen mensen. Dit percentage is gelijk gebleven sinds 2013. Kinderen (ruim 60%) en jongeren (ruim 50%) beoefenen in hun vrije tijd vaker kunst dan volwassenen (35 à 40%).

De meest beoefende disciplines zijn beeldend (21%) en muziek (19%).

In de MAK worden zes disciplines onderscheiden: beeldend (21%), muziek (incl. zang) (19%), dans (8%), theater (4%), creatief schrijven (7%) en media (onder meer fotografie, film, computerkunst en animatie) (12%). Amateurkunstbeoefenaars doen vaak meer disciplines: een kwart beoefent twee disciplines, 17% drie of vier disciplines.

Zelfstandige docenten verzorgen het grootste lesaanbod

Bijna 60% van de beoefenaars die les heeft of wel eens een cursus volgt, doet dat bij een zelfstandige docent of kunstenaar, een derde heeft les of een workshop van een docent of kunstenaar die bij een vereniging, instelling of bedrijf werkt. De rest (ruim 10%) weet niet of de docent zelfstandig is of in dienstverband werkt. Het bereik van centra voor de kunsten, muziekscholen en creativiteitscentra - grosso modo de *gesubsidieerde* lokale voorzieningen voor buitenschoolse kunsteducatie - is in deze op ruim 15% te schatten (in totaal ruim 300.000 mensen in Nederland omgerekend naar de bevolking van zes jaar en ouder), dat van andere organisaties (vooral verenigingen) op een derde en dat van zelfstandige docenten en kunstenaars op 50%.

Het aantal gesubsidieerde instellingen voor vrijetijdsaanbod is tussen 2009 en 2015 met 25% afgenomen.

Vanaf 2009 zijn tweejaarlijks³ de websites van de centra voor de kunsten doorgelopen en is geturfd welke lessen, cursussen en andere diensten zij aanboden. Deze inventarisatie is gestart als onderdeel van een uitgebreid onderzoek naar de praktijk en de toekomst van de amateurkunst. Uit deze inventarisaties blijkt een afname van 25%.

2 Zie: <http://www.lkca.nl/publicaties/publicaties-lkca/kunstzinnig-en-creatief-in-de-vrije-tijd>

3 Zicht op Actieve Cultuurparticipatie 2014, Trends in het aanbod van de Centra voor de Kunsten, J. Ensink

Die afname is deels veroorzaakt door fusies. In juni 2015 zei Bureau Berenschot nog meer bezuinigingen te verwachten in de culturele sector, omdat na Rijk en provincies nu ook gemeenten hun bezuinigingen gaan doorvoeren. De verwachting is dat het aantal instellingen nog verder zal dalen. In 2014 en 2015 zijn er verschillende gemeenten waar instellingen moeten sluiten of in een andere vorm verder gaan.

De vrees voor een negatief effect van veranderingen in het beleid van gemeenten voor de culturele infrastructuur en voorzieningen op de actieve cultuurdeelname van de bevolking wordt vooral nog niet zichtbaar in de cijfers van de MAK 2015. Bezuinigingen op gesubsidieerde instellingen voor buitenschoolse kunsteducatie treffen een beperkt deel van de voorzieningen waar beoefenaars gebruik van maken. Tenminste 80% van de beoefenaars van kunst in de vrije tijd doet dat niet bij deze instellingen maar in hun vereniging, informele groep of bij zelfstandige kunstdocenten en kunstenaars (veelal zzp'ers). Het bereik van de *gesubsidieerde* buitenschoolse kunsteducatie neemt dus af, maar het aantal beoefenaars neemt daardoor niet per definitie af. Ook al omdat überhaupt niet meer dan een derde van de beoefenaars (wel eens) les neemt, een cursus volgt of aan een workshop meedoet en omdat mensen alternatieven zoeken en vinden voor (gesubsidieerd) aanbod dat wegvalt.

92% van de kunstprofessionals heeft een opleiding gevolgd aan een hbo-instelling voor kunstvakonderwijs; daarvan is 68% opgeleid tot docent, 28% tot artistiek begeleider, 67% tot kunstenaar.

Uit een proefenquête van het LKCA ⁴ uit 2014 onder 170 kunstdocenten en artistiek begeleiders onderzoek blijkt dat 92% een opleiding heeft gevolgd aan een hbo-instelling voor kunstvakonderwijs. Muziek is duidelijk de dominante discipline, zowel onder de tot docent, artistiek begeleider als kunstenaar opgeleiden. Docenten en artistiek begeleiders hebben veel geïnvesteerd in vakopleidingen: gemiddeld genomen volgt iemand 2,8 opleidingen.

Kunstdocenten en artistiek begeleiders combineren diverse werkkringen; ruim 40% is zzp'er, ruim 30% werkt zowel in loondienst en als zzp'er. Bijna 20% werkt uitsluitend in loondienst.

In dezelfde LKCA-enquête is gekeken of de investering in opleiding zich ook vertaalt in een stevige arbeidsmarkt- en inkomenspositie. Kunstdocenten en artistiek begeleiders blijken diverse werkkringen te combineren. De grootste groep is zowel buitenschools kunstdocent als artistiek begeleider. Daarna volgt de groep die uitsluitend werkt in de buitenschoolse kunsteducatie en vervolgens degenen die drie werkkringen combineren: buitenschoolse en binnenschoolse kunsteducatie en artistieke begeleiding.

4 Zicht op Actieve Cultuurparticipatie 2014, Hoog opgeleid, laag inkomen. H. Vinken en T. Ijden

2 Rol van de overheid

Er is geen wettelijk kader voor kunstbeoefening en kunsteducatie in de vrije tijd

De rijksoverheid heeft haar kaders voor cultuurbeleid en financiering vastgelegd in de Wet op het specifiek cultuurbeleid. In deze wet is de rol van Raad voor Cultuur vastgelegd als adviesorgaan voor de minister.

De taken van provincies zijn voor een deel vastgelegd in wetten en bestuurlijke akkoorden. Op cultureel gebied heeft de provincie wettelijke taken voor cultureel erfgoed, archieven en bibliotheekwerk, maar niet voor actieve cultuurparticipatie. Provincies en gemeenten hebben de vrijheid om het beleid voor actieve cultuurparticipatie en eventuele financiering in te richten op basis van hun eigen prioriteiten.

Voor kunstbeoefening en kunsteducatie in de vrije tijd bestaat geen wettelijk kader waar beoefenaars, professionals of instellingen aan moeten voldoen. Ze kunnen wel te maken hebben met lokale en provinciale regelgeving, beschikbare voorzieningen en subsidievoorwaarden.

De rijksoverheid stelt haar beleid voor cultuur vast voor vier jaar

De rijksoverheid wil bijdragen aan een hoogwaardig cultureel aanbod verspreid over het land en aan een sterke cultuursector. Per vier jaar stelt ze het cultuurbeleid vast en maakt ze keuzes welke culturele instellingen en cultuurfondsen daarvoor rijkssubsidie krijgen. Samen vormen deze de 'landelijke basisinfrastructuur'. In juni 2014 maakte minister Bussemaker haar uitgangspunten bekend voor de periode 2017-2020 in haar brief 'Ruimte voor cultuur'.

De Raad voor Cultuur is een belangrijk adviesorgaan voor de ontwikkeling en vaststelling van de uitgangspunten en het beleid. Daarnaast baseert de minister zich op gegevens en advies van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en andere organisaties, waaronder het LKCA.

- De Raad voor Cultuur gaf onder meer adviezen over makers en instellingen, cultuureducatie in het onderwijs en het meer voor het voetlicht brengen van het maatschappelijke belang van kunstbeoefening in de vrije tijd.
- De WRR pleit voor een herwaardering van het 'culturele' binnen het cultuurbeleid: een herwaardering van beleid⁵, waarbij de aandacht in de eerste plaats uitgaat naar de inhoudelijke ontwikkelingen binnen de cultuursector.
- De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) heeft in 2014 de Akademie van Kunsten opgericht. De ambities voor 2015 en 2016 zijn:
 - 1 De stem van de kunsten te laten horen in het maatschappelijk debat
 - 2 Dwarsverbanden tussen de wetenschap en de kunsten en samenwerking tussen de kunsten onderling te bevorderen
 - 3 Het belang van kunst in het onderwijs voor het voetlicht te brengen, breed te agenderen en het belang van dit thema in de vorm van velerlei activiteiten te illustreren

5 <http://www.wrr.nl/publicaties/publicatie/article/cultuur-herwaardenen-30/>

- 4 Een actief en betrokken netwerk van Akademieleden te creëren die intensief samenwerken en daarbij ook wetenschappers, politici en het bredere publiek betrekken
- Het SCP is een interdepartementaal instituut voor sociaalwetenschappelijk onderzoek. Het SCP signaleert dat de tegenstelling tussen lager- en hoger opgeleiden kan leiden tot gevoelens van ongemak en ook het cultuuraanbod en de beleving daarvan door het publiek kan beïnvloeden.
- De Onderwijsraad is een onafhankelijk adviescollege dat regering en Kamer gevraagd en ongevraagd adviseert over hoofdlijnen van beleid en wetgeving voor het onderwijs.

Vijf speerpunten van de Rijksoverheid voor de komende periode

In 'Ruimte voor Cultuur' noemt minister Bussemaker de kwaliteit van kunst en cultuur als een belangrijk uitgangspunt⁶. "De kracht van kunst en cultuur is dat ze ons in staat stellen de werkelijkheid met andere ogen te bezien, ons te ontroeren, verrassen en soms choqueren." Bij de beoordeling van kwaliteit gelden oorspronkelijkheid, vakmanschap en vernieuwing. Daarnaast moet er ruimte zijn voor innovatie en profilering. De ene culturele instelling kiest voor een sterk internationaal karakter, de andere trekt de wijken in. We moeten culturele instellingen niet dwingen allemaal door dezelfde hoepel te springen, maar recht doen aan de diversiteit van de cultuursector. En als laatste uitgangspunt noemt Bussemaker de 'samenwerking als tweede natuur'. Daarbij gaat het ook om verbindingen met partijen buiten de cultuursector, zoals scholen, universiteiten, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Die samenwerking geldt ook voor de overheden: vanwege het overkoepelende belang van cultuur als publiek goed is het noodzakelijk dat Rijk, gemeenten en provincies samen optrekken. Met deze uitgangspunten in het achterhoofd benoemt de minister de volgende vijf speerpunten:

- 1 Cultuureducatie breed
- 2 Talentontwikkeling
- 3 Maatschappelijke waarde
- 4 Digitalisering
- 5 Internationaal cultuurbeleid

De maatschappelijke waarde van cultuur is een van de pijlers voor het landelijk cultuurbeleid

De maatschappelijke waarde van cultuur is voor overheidssteun een belangrijke legitimatie. Zoals minister Bussemaker in haar Kamerbrief van juli 2014 stelt: 'Duidelijk is dat vraagstukken op het gebied van onder meer zorg, maatschappelijk verantwoord ondernemen, energievoorziening en vergrijzing, steeds complexer worden en steeds meer in elkaar grijpen. Creativiteit en innovatie zijn voor de aanpak van deze vraagstukken van groot belang. De cultuursector en het cultuuronderwijs zijn een belangrijke motor voor creativiteit en innovatie.'

6 <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/07/08/kamerbrief-over-het-cultuurbeleid.html>

Het cultuurbeleid sluit daarmee aan op de door de overheid gewenste omslag van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij. In 2015 heeft de minister een programma in het leven geroepen waarbij zes landelijke publieke cultuurfondsen samenwerken: The Art of Impact⁷. De komende twee jaar stimuleert The Art of Impact bestaande en nieuwe kunstprojecten met een duidelijke en duurzame impact op grote vraagstukken die nu en in de komende jaren het maatschappelijk debat zullen domineren. De participerende fondsen zijn het Fonds Podiumkunsten, het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, het Nederlands Filmfonds, het Fonds voor Cultuurparticipatie, het Mondriaan Fonds en het Nederlands Letterenfonds.

Provincies voeren marginaal beleid voor actieve cultuurparticipatie

Sinds 2012 hebben veel provincies hun taakstelling voor actieve cultuurparticipatie herzien, vaak als gevolg van bezuinigingen. De onderlinge verschillen tussen de provincies zijn groot⁸. Provincies hebben geen wettelijke taken voor de podiumkunsten, beeldende kunst, actieve cultuurparticipatie en cultuureducatie. Provincies hebben met het Rijk en gemeenten afgesproken dat cultuur slechts dan een kerntaak is voor hen als het de lokale belangen overstijgt. Elke provincie maakt daarbij eigen keuzes. Negen van de twaalf provincies zien een taak weggelegd voor talentontwikkeling van kinderen en jongeren, bijvoorbeeld door podiumkunstgezelschappen te financieren of de samenwerking tussen professionele kunsten en amateurkunst te stimuleren. Sommige provincies kiezen ervoor om in te zetten op talentscouting en doorstroming naar het kunstvakonderwijs.

De uitgaven van provincies voor cultuureducatie en cultuurparticipatie zijn in 2013 met 33% gedaald naar 32 miljoen euro ten opzichte van 2011. Zo'n tien jaar geleden hadden de meeste provincies nog een ondersteuningsinstelling voor de amateurkunst. Hiervan zijn er verschillende verdwenen, andere zijn gefuseerd of kregen andere taken.

Subsidiestromen van gemeenten aan cultuurparticipatie verschuiven en nemen af

Gemeenten staan voor grote veranderingen door het verschuiven van taken en budgetten in het sociale domein van het Rijk naar de gemeenten. Dit gaat gepaard met bezuinigingen. Naar verwachting van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zullen de gemeenten zich de komende vier jaar vooral richten op de jeugdzorg, de zorg aan langdurig zieken en ouderen en op werk en inkomen. Onderzoek van Bureau Berenschot toonde aan dat de gemeenten tussen 2011 en 2013 gemiddeld 9% bezuinigden op cultuur. De gevolgen voor de komende jaren zijn nog onduidelijk. Gemeenten zijn vrij om eigen prioriteiten vast te stellen voor hun cultuurbeleid. Veel gemeenten bezuinigen op de centra voor de kunsten, die ze jarenlang subsidiëerden. De Raad voor Cultuur pleit ervoor dat gemeenten zorgdragen voor basisvoorzieningen en toegankelijkheid.

In de coalitieakkoorden wordt een verschuiving zichtbaar van de artistieke en economische waarde van cultuur naar aandacht voor de maatschappelijke waarde van cultuur en het aan-

7 <http://theartofimpact.nl/>

8 Josefiene Poll en Marlies Tal (2014), Zicht op actieve cultuurparticipatie 2014. LKCA

gaan van verbindingen met andere sociale domeinen, zoals zorg, welzijn en onderwijs. Hier liggen kansen en uitdagingen voor de culturele sector en kunstprofessionals.

Bronnen:

Meedoen is de Kunst, Raad voor Cultuur

Berenschot, Bastiaan Vinkenburg

[Gemeenten richten zich op maatschappelijke waarden van cultuur](#)

Er is veel in beweging in de landelijke regelgeving voor zzp'ers

Het aantal zzp'ers is de laatste tijd flink gegroeid, mede door het wegvallen van vaste banen zowel binnen als buiten de cultuur. Afhankelijk van een aantal (fiscale) voorwaarden geldt een zzp'er als zelfstandige ondernemer met bepaalde belastingvoordelen. In het sociaal akkoord van april 2013 worden de zzp'ers voor het eerst genoemd. Vakbonden en werkgevers vragen daarin vooral aandacht voor de aanpak van schijnzelfstandigheid. Hiervan is sprake wanneer iemand formeel als zelfstandige werkt, terwijl er feitelijk sprake is van werknemerschap. Bijvoorbeeld een werknemer die is ontslagen en dan als freelancer hetzelfde werk doet als voorheen, maar zonder pensioenopbouw en sociale vangnetten.

De Tweede Kamer heeft het plan aangenomen om de VAR per 1 januari 2016 definitief te laten vervangen door een stelsel van modelcontracten voor zzp'ers.

Een door de Belastingdienst goedgekeurd modelcontract zal de VAR-systematiek vervangen. Als een onderneming met een zzp'er het modelcontract sluit en in overeenstemming met het contract werkt, zal de onderneming gevrijwaard zijn van het afdragen van loonheffingen voor de zelfstandige. De onderneming heeft een grote rol in de keuze en invulling van het contract, hierdoor wordt de verantwoordelijkheid voor het al dan niet afgedragen van loonheffingen ook groter.

Er zijn verschillende gestandaardiseerde overeenkomsten per branche op de website van de belastingdienst, zoals:

[Voorbeeld overeenkomst artiest individueel](#)

[Voorbeeld overeenkomst kunst en cultuureducatie](#)

Kijk voor meer informatie over modelovereenkomsten op: www.belastingdienst.nl/ozo

Het hbo-kunstonderwijs maakt al tientallen jaren gebruik van freelancers. Verschillende kunsthogescholen hebben forse naheffingen gehad, omdat ze freelancers aan het werk hebben gezet die volgens de Belastingdienst geen zzp'er zijn, meldt de Vereniging Hogescholen. Ze moeten met terugwerkende kracht over de afgelopen vijf jaar belasting en premies betalen over de uitgekeerde honoraria. Hogescholen vrezen dat ze vanaf 2015 geen zelfstandigen meer kunnen inhuren als docent. Dit heeft uiteraard ook gevolgen voor de werkgelegenheid van de kunstprofessionals zelf.

Bron:

www.lkca.nl, www.hogeronderwijs.nu

3 Over het werkveld

Kunstbeoefening wordt meer ad hoc, korter, diverser en meer multidisciplinair

De manier waarop mensen hun kunst beoefenen, verandert. Zeker jonge mensen kiezen niet voor een enkele hobby of passie, maar switchen voortdurend. Mensen zijn korter met hetzelfde bezig en doen het in het algemeen vaker ad hoc in plaats van dat ze jaren achtereen les hebben bij dezelfde instelling of lid zijn van dezelfde vereniging. Daarnaast hebben ook veel (jonge) mensen behoefte aan samenwerking tussen verschillende disciplines. Een dansproject is leuk, maar het wordt nog interessanter als het wordt gecombineerd met bijvoorbeeld muziek en theatrale of audiovisuele elementen.

Zie ook de publicatie [Veldgesprekken op weg naar structurele uitwisseling tussen het HBO-kunstonderwijs & de amateurkunst en kunsteducatie](#)

Traditionele verenigingen vergrijzen, er ontstaan meer ad hoc verbanden en nieuwe podia

Doordat kunstbeoefening verandert, veranderen ook de structuren waarbinnen mensen met hun kunst bezig zijn. De gemiddelde leeftijd van verenigingen wordt hoger, ze vergrijzen. Tegelijk ontstaan er meer losse verbanden en initiatieven, groepen die op projectbasis een cursus volgen of aan een uitvoering, productie of tentoonstelling werken. Samen met deze nieuwe verbanden zoeken mensen naar nieuwe podia om zich te presenteren. De digitale (snel)wegen hebben daarin een belangrijke plaats.

Buitenschoolse kunsteducatie moet steeds meer kostendekkend zijn

Tot voor kort beschouwden veel gemeenten het als hun taak om te zorgen dat burgers voor een lage prijs gebruik konden maken van kunsteducatie. Ze subsidieerden de lessen van het centrum voor de kunsten, muziekschool of andere aanbieders. Door bezuinigingen en andere beleidskeuzes trekt de lokale overheid zich hier steeds meer terug. Als ze nog een instelling subsidiëren, stellen ze vaak andere eisen aan het aanbod. Opdracht aan de instellingen was al geruime tijd om de kunsteducatie aan volwassenen kostendekkend aan te bieden. De laatste jaren geldt dit op steeds meer plekken ook voor de kunsteducatie in de vrije tijd aan kinderen en jongeren. Verschillende gemeenten subsidiëren het centrum voor de kunsten nog wel om cultuureducatie in het onderwijs te verzorgen. Er zijn verschillende vormen waarop gemeenten instellingen subsidie geven - zie <http://www.lkca.nl/publicaties/publicaties-lkca/lokaal-stelsel-actieve-cultuurparticipatie-in-transitie> en *Zicht op actieve cultuurparticipatie* (2014). Het betekent soms dat de buitenschoolse kunsteducatie volledig aan de markt wordt overgelaten, in andere gevallen dat een gesubsidieerde instelling nieuwe vormen moet vinden om het aanbod kostendekkend aan te bieden. Dat die omschakeling van gesubsidieerde instelling naar een bedrijfsmodel zonder subsidie lastig is, blijkt uit het wegvallen en soms failliet gaan van instellingen en de opkomst van nieuwe maatschappen en collectieven.

Vaste banen verdwijnen, het aanbod raakt meer versnipperd

Net als in de hele samenleving zijn er ook in de cultuursector minder vaste banen en groeit het aantal zzp'ers. Daarbij spelen de veranderende subsidieomstandigheden mee. Doordat gesubsidieerde instellingen minder of geen subsidie krijgen of een andere opdracht, moeten ze soms mensen ontslaan. Ook maken ze meer gebruik van zzp'ers. Daar waar instellingen wegvallen, neemt vaak een aantal individuele docenten een deel van het aanbod over, waarbij ze zich soms bundelen in collectieven die gezamenlijk een ruimte huren en een aantal zaken regelen. Gevolg kan zijn dat het aanbod meer versnipperd raakt en dat samenhang lastiger te realiseren is.

Leertrajecten worden korter en diverser

Behalve dat de structuren voor kunsteducatie veranderen, veranderen ook de inhoud, de vorm en de lengte van leertrajecten. Was het in het verleden in veel kunstdisciplines gewoon om meerdere jaren les te hebben volgens meester-gezel model, tegenwoordig komt dat minder voor. Kunstprofessionals hebben vaker een coachende of begeleidende rol, soms ook via internet, en de lessen vinden meer op maat plaats of in de vorm van cursussen en workshops. Daarnaast blijven ook de meerjarige trajecten voor mensen die zich echt willen verdiepen en bekwamen in een kunstvorm.

De veranderingen in de samenleving geven nieuwe kansen voor kunstenaars

De samenleving transformeert van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. Dit betekent dat burgers zelf meer (moeten) gaan doen vanuit hun eigen kracht en verantwoordelijkheid. De budgetten binnen zowel de culturele en sociale sector krimpen drastisch. Bezuinigingen bieden echter ook een kans voor meer doelmatigheid. Het dwingt tot focus en het maken van keuzes. Overheden staan voor de taak om de eigen kracht van mensen tot hun recht te laten komen. De huidige transities (zoals De Kanteling, Welzijn Nieuwe Stijl, participeren naar vermogen, decentralisatie van de AWBZ) kunnen aangegrepen worden voor echte vernieuwing. Ze genereren mobilisatie en energie bij bewonersinitiatieven, werkers en instituties en in toenemende mate in beleid.

In het advies van de Raad voor Cultuur (Agenda cultuur 2017-2020) staat dat er juist nu ruimte is om nieuwe spelers toe te laten, om projecten innovatief te financieren, om te experimenteren en te mogen falen. De raad adviseert gemeenten daarom beleid te ontwikkelen waarbij thema's als zorg, welzijn, participatie, begeleiding, ondersteuning en cultuur niet als losse onderdelen, maar in samenhang met elkaar worden benaderd. Dat geldt niet alleen inhoudelijk, maar ook financieel. Belangrijk zijn personen of instituties die de verschillende betrokken partijen met elkaar verbinden en zo een uitwisseling van goede voorbeelden en ervaringen mogelijk maken. De nieuwe verbindingen en samenwerkingsverbanden tussen verschillende domeinen vragen om wederzijds inzicht en het begrijpen van elkaars taal. Nieuwe initiatieven in cultuurparticipatie passen hier uitstekend bij. Kunstenaars en makers kunnen door hun specifieke kwaliteiten en hun manier van kijken naar de omgeving een bijdrage leveren aan de leefbaarheid en vraagstukken in de lokale samenleving. Dit geeft nieuwe kansen voor kunstenaars.

Tegelijk vraagt het om een nieuwe attitude en nieuwe vaardigheden.

Bronnen:

[Kunst als participatiemiddel. Een position paper](#)

[Stedelijke regio's meer centraal in cultuurbeleid \(Raad voor cultuur\)](#)

De gemengde beroepspraktijk neemt toe

Steeds meer kunstprofessionals werken in verschillende werkgebieden, hebben diverse werkgevers of werken voor een werkgever en als zelfstandige. Deze zogenoemde gemengde beroepspraktijk kan veel vormen hebben: zelf actief in de kunst als kunstenaar, danser, theatermaker, musicus, schrijver en daarnaast docent op een school een centrum voor de kunsten of bij een vereniging en banen buiten de kunstsector (bijvoorbeeld in de horeca of als postbode). De Wet Werk en Inkomen Kunstenaars heeft er een definitie voor: 'een beroepspraktijk waarin het inkomen wordt verworven uit werkzaamheden die zijn gerelateerd aan een beroep of bedrijf ter uitoefening van de scheppende, uitvoerende of toegepaste kunst en uit werkzaamheden die niet zijn gerelateerd aan een dergelijk beroep of bedrijf.' Deze veelzijdigheid vraagt veel van de professionals, zowel in artistieke als andere vaardigheden (zoals ondernemerschap). Opleidingen spelen hier steeds specifiek op in met hun aanbod en onderzoek.

Digitalisering zorgt voor nieuwe vormen van kunstbeoefening, uitwisseling en verspreiding

De digitale ontwikkelingen hebben kunstbeoefening en de manieren waarop die geleerd, gepresenteerd en gedeeld worden, sterk veranderd. Internet is alomtegenwoordig en sociale netwerken zijn niet meer weg te denken. Kunstbeoefenaars zoeken elkaar op via internet en het is heel gemakkelijk om kunstbeoefening zichtbaar en hoorbaar maken. Ook de manieren om te leren zijn enorm toegenomen. Zeker jongeren hebben een vanzelfsprekendheid in het omgaan met en inzetten van digitale middelen.

De veranderingen in de samenleving en kunstbeoefening hebben verschillende uitwerkingen in de verschillende kunstdisciplines

Naast een toenemende interdisciplinaire kunstbeoefening zijn er ook ontwikkelingen binnen de verschillende kunstdisciplines. Deze hangen uiteraard samen met de hier beschreven ontwikkelingen in de samenleving:

- *Beeldende kunst* bestaat uit diverse kunstvormen met verschillende technieken die (deels) eigen ambachtelijke vaardigheden vragen. In de kunstbeoefening in de vrije tijd blijft er aandacht voor de vormen beeldend, schilderen, en tekenen. Daarnaast ontstaan nieuwe richtingen met multimediale kunstvormen en meer op jongeren gerichte vormen als graffiti. Er vindt een verschuiving plaats van autonome naar toegepaste kunst (design) en ont-

schotting tussen de verschillende disciplines. Er liggen kansen in het inzetten van beeldende kunst in verbindingen met andere sectoren.

- *Creatief schrijven* is veelvormiger geworden. De digitale ontwikkelingen hebben hier een grote invloed op. Waren vroeger verhalen, boeken en poëzie de belangrijkste vormen, tegenwoordig zijn er veel uitingen bijgekomen en kunnen ze veel gemakkelijker worden gedeeld: weblog, e-book, twitter, uitgeven in eigen beheer en printing on demand. De drang om verhalen te vertellen en daarmee de eigen identiteit vorm te geven lijkt een belangrijke motivatie. Er is een toename van mensen die hun autobiografische verhaal schrijven. Er zijn (digitale) schrijverscursussen, maar veel schrijvers zijn autodidact en delen ervaringen op digitale fora.
- *Dans* heeft een opmars gemaakt door de grote rol van danswedstrijden op tv. Het aantal dansende jongeren en jongens is toegenomen, evenals het aantal stijlen (naast klassiek ook bijvoorbeeld urban en werelddans). Vooral onder jongeren is dansen intercultureel. Daarnaast is er ook meer aandacht voor dansen door ouderen en mensen met een beperking. Dans heeft in het onderwijs een relatief kleine plek. Veel danseducatie vindt plaats bij particuliere aanbieders of buiten de instituties om via *peer teaching*, zoals in urban dans. Er is een spanningsveld tussen de professional die alles moet kunnen en artistieke verdieping en tussen commerciële doelen en kunstzinnige kwaliteit.
- *Media* als kunstvorm kennen een grote diversiteit. Fotografie en film zijn al langer bestaande kunstvormen, maar zijn door de digitale middelen sterk veranderd. Er is autonome en toegepaste mediakunst, zoals gamen en design. Mediakunst is vaak multidisciplinair en vraagt naast artistieke vaardigheden ook kennis van de techniek. Iedereen kan het beoefenen en delen (YouTube). Media leggen een verbinding tussen kunst, techniek en maatschappij en is een belangrijk hulpmiddel bij andere kunstvormen. In de discipline Media is een infrastructuur van instellingen en aanbod niet stevig verankerd, wat een handicap kan zijn voor het tot stand komen van initiatieven of trajecten. Er is geen zelfstandige opleiding Mediakunst in het hbo.
- *Muziek* wordt beoefend van jong tot oud, van individueel tot in verenigingsverband, van klassiek tot streetwise. Nieuwe doelgroepen en interdisciplinaire vormen groeien, vooral bij zang en in de popmuziek. Verenigingen vergrijzen, daarnaast ontstaan nieuwe verbanden en cross-overs. Van oudsher had klassieke muziek een sterke (gesubsidieerde) plek in de kunsteducatie. Door het veranderende subsidiebeleid bij gemeenten en het wegvallen van centra, ontstaan meer flexibele wegen voor educatie. De vraag vanuit het veld verandert: intensieve leertrajecten maken plaats voor een breed en groepsgericht aanbod op locatie (bso, naschools en in de wijk). De vraag naar werken en muziek maken met heterogene groepen is enorm toegenomen, wat nieuwe vaardigheden van docenten vraagt, zoals kunnen improviseren. Er ontstaan mbo-collectieven, vooral in de popmuziek, rap en dergelijke. De ROC's hebben een veel multiculturelere studentpopulatie dan de conservatoria.
- *Theater* heeft een multimediaal karakter, waardoor vaak met andere kunstvormen samenwerkt wordt. In de kunstbeoefening is een breed spectrum zichtbaar: van jong tot oud, van projectmatig tot langere bindingen en diverse doelgroepen. Dat gaat van locatietheater,

community arts, theaterscholen tot verenigingen. In de laatste categorie is er terugloop zichtbaar. Educatie en leertrajecten zijn vaak verbonden aan het maken van voorstellingen, zoals bij de Jeugdtheaterscholen. Naast de artistieke doelstellingen van een voorstelling of productie kan theater bijdragen aan het realiseren van andere, maatschappelijke doelen. De diversiteit in het werkveld en bij producties is groot, met zeer uiteenlopende (multiculturele) doelgroepen, wat vraagt om een breed scala aan werkvormen en competenties.

4 Doelgroepen

Primaire doelgroepen van de kunstprofessionals in de actieve cultuurparticipatie zijn de beoefenaars in alle leeftijden en in allerlei omgevingen en contexten

Het gaat daarbij om mensen die in hun vrije tijd voor hun plezier bezig zijn met kunstbeoefening, -educatie of -participatie. Binnen het werkveld van de *kunstbeoefening en kunsteducatie in de vrije tijd* onderscheiden we een aantal leeftijdsgroepen die elk een eigen context hebben:

- Kinderen 0-4 jaar: zoals workshops voor ouder en kind, voorschoolse opvang
- Kinderen 4-12 jaar
- Jongeren 12-18
- Jongvolwassenen 18-25 jaar
- Volwassenen
- Ouderen/gepensioneerden

Bij de leeftijdsgroepen vanaf 4 jaar kan het gaan om:

- a Cursussen, workshops en meerjarig kunsteducatieaanbod individueel of in groepen
- b Kunstbeoefening in groepen, ad-hocverbanden en verenigingen, al dan niet toewerkend naar een presentatie of voorstelling.

Het onderscheid in leeftijdsgroepen is belangrijk vanwege de eigen context van de groepen. Bij kinderen en jongeren speelt de verbinding met school een belangrijke rol evenals de specifieke afstemming op de leeftijd en het ontwikkelingsniveau. Voor deze leeftijden zijn in het algemeen meer subsidiemogelijkheden beschikbaar vanuit gemeenten.

Voor ouderen is specifiek dat ze meer vrije tijd hebben en dat de lichamelijke mogelijkheden veranderen.

Eigen aan dit werkveld is dat kunst ook ingezet wordt voor andere maatschappelijke doelen. Binnen de *actieve cultuurparticipatie in andere sectoren* van de samenleving onderscheiden we drie hoofddoelgroepen:

Mensen met een lichamelijke en/of geestelijke beperking

- Mensen in kwetsbare sociaal-economische omstandigheden
- Mensen die meedoen aan wijkprojecten (community art)

De kunstprofessional heeft in zijn beroepspraktijk daarnaast te maken met verschillende andere partijen, zoals ouders, organisaties en andere professionals

Bij kinderen en jongeren heeft hij te maken met ouders. Daarnaast worden contacten met andere kunstprofessionals, culturele instellingen en allerlei andere organisaties, professionals en vrijwilligers in de cultuur en andere sectoren inclusief het bedrijfsleven en fondsen steeds belangrijker. Als zzp'er zijn het leggen van contacten en verbindingen van wezenlijk belang.

5 Rollen en dienstverbanden

Kunstprofessionals kunnen op verschillende manieren en in verschillende dienstverbanden of zelfstandig hun beroep uitoefenen:

- docent (individueel en groepsles)
- artistiek (bege)leider; maker, dirigent, regisseur, choreograaf
- kunstenaar/ maker/ docent in andere sectoren
- cultuurcoach; in dienst bij een culturele instelling, school of gemeente en werk op basis-scholen en brede scholen als kunstvakdocent of als coördinator tussen school en culturele instelling. Het Rijk en de gemeente financieren een deel van de kosten van de cultuurcoach (zie Schets po).
- hoofd, manager, directeur
- educatief medewerker/museumdocent
- consulent, adviseur
- cultuuraanjager, cultuurmakelaar en andere functies waarin de professional een verbindende of initiërende rol heeft en die niet vallen onder regeling cultuurcoach.

Daarnaast kan hij verschillende rollen vervullen:

- pedagoog, coach
- coördinator, teamleider
- verbinder, co-creator, innovator
- jurylid, examiner, geëngageerde

Kunstprofessionals kunnen in dienst zijn van centra voor de kunsten, kunstscholen in bijna alle disciplines, culturele instellingen, ateliers, verenigingen, stichtingen, musea en bij onderwijsinstellingen.

De meeste professionals hebben een gemengde beroepspraktijk. Velen werken ook binnen het primair of voortgezet onderwijs.

Het aantal vaste dienstverbanden en contracten neemt af. Steeds meer kunstprofessionals werken als zzp'er. Veel mensen die eerst werkten voor een centrum voor de kunsten of een kunstschool, verenigen zich nu in een netwerk, maatschap of ander samenwerkingsverband.

6 Opleidingen en bevoegdheden

Binnen het veld van de actieve cultuurparticipatie zijn kunstprofessionals met verschillende opleidingsachtergronden actief. Velen hebben een hbo-kunstvakopleiding gevolgd. Daarnaast hebben sommigen een opleiding gevolgd bij een particuliere instelling (hbo- of ander niveau), mbo-instelling of die zich als autodidact of via peerteaching ontwikkeld.

Bevoegdheidseisen zijn gebaseerd op kwaliteitsafspraken in de sector en in cao's

Voor het primair en voortgezet onderwijs is wettelijk vastgelegd welke bevoegdheid een leraar moet hebben om les te mogen geven. In het verleden golden er ook criteria voor de buitenschoolse kunsteducatie via de Inspectie die daar toen nog voor bestond. Gaandeweg zijn de 'hardere' bevoegdheidscriteria vervangen door bekwaamheidscriteria. De Inspectie kunstzinnige vorming/amateurkunst is in 2001 opgeheven en er is geen wettelijk kader voor kwaliteitstoetsing in de plaats gekomen. Afspraken over welke bevoegdheid en bekwaamheid gewenst is, maakt de sector nu zelf, onder meer in cao's, zoals de cao kunsteducatie. Instellingen aangesloten bij Cultuurconnectie kunnen een certificeringstraject doorlopen en een keurmerk krijgen.

Het is aan werkgevers zelf om te bepalen welke bekwaamheid en opleiding zij nodig achten.

Vijftien hbo-instellingen bieden kunstvakonderwijs aan

Er zijn in totaal vijftien rijks erkende hogescholen die hbo-kunstonderwijs aanbieden. Bijna elke instelling biedt onderwijs aan in meer disciplines. Er studeren ruim 20.000 mensen in het hoger kunstonderwijs. De grootste sector is vormgeving (design), waar drie van de tien kunststudenten studeren. Een kwart van de studenten studeert aan een conservatorium. Zo'n 15% volgt een specifieke opleiding voor kunstdocent. De overige 23% volgt bijvoorbeeld een theateropleiding, dansopleiding, architectuuropleiding of een opleiding in fotografie, film of televisie. Naast de disciplinegerichte opleidingen bieden de hbo-instellingen steeds meer discipline overstijgende innovatieve opleidingen aan, zoals ArteEZ met een Art Business Centre en de opleiding Interdisciplinary Arts (iArts) in Maastricht. Dat zijn internationale driejarige bacheloropleidingen voor zowel creatieve als intelligente multitalenten.

Het hbo-kunstonderwijs heeft niet voor alle kunstvormen en disciplines aanbod. Er zijn bacheloropleidingen in de beeldende kunst, vormgeving, film en televisie, muziek, dans, theater, circus en erfgoed. Media is geen op zelfstandige discipline, maar is een specialisatie binnen de bacheloropleidingen voor beeldende kunst en vormgeving. Het Frank Mohr Instituut van Academie Minerva in Groningen biedt een master nieuwe media aan.

Bij de bacheloropleidingen is ook schrijven geen zelfstandige discipline. Er zijn wel twee schrijfopleidingen bij andere disciplines zijn ondergebracht: de opleiding Creative Writing, een vierjarige afstudeerrichting van ArteEZ en een opleiding dramaschrijven van de HKU, beide vallend onder de discipline theater.

Het sectorplan *Focus op toptalent* zet in op kwaliteitsversterking en profilering. De WRR pleit in de verkenning *Cultuur herwaarderen* voor instroombeperkingen in het hbo kunstvakonderwijs.

Bronnen:

[Inventarisatie toptalentontwikkeling](#)

[Cultuur herwaarderen](#)

De opleidingen voor kunstvakdocenten leiden op voor het hele buiten- en binnen-schoole werkveld

De hbo-kunstvakdocentenopleidingen leiden studenten op tot docenten beeldende kunst en vormgeving, dans, drama en muziek. Ze leiden op voor alle werkvelden in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs, volwassenenonderwijs en de kunstbeoefening en kunsteducatie in de vrije tijd (het buitenschoolse veld). De opleidingen, verenigd in het Netwerk Kunstvakdocentenopleidingen (KVDO), werken sinds 2014 met nieuwe competentiesets voor de bacheloropleidingen en de master kunsteducatie. Nieuw is dat de competenties 'generiek' zijn beschreven voor alle vier de docentenopleidingen, met een specifieke uitwerking per discipline in indicatoren (zie hoofdstuk 7).

Er zijn tien mbo-opleidingen voor creatieve beroepen

Er zijn tien mbo-kunstopleidingen voor kunst, cultuur en media. Ze zijn onderdeel van de zogenoemde beroepskolom in de culturele sector. Dit betekent dat leerlingen kunnen doorstromen van vmbo naar mbo-kunstonderwijs. Daarin leren ze creatieve en ook meer technische en bedrijfsmatige vaardigheden. Twee opleidingen richten zich op het (ook) ontwikkelen van kunstenaarschap en artistieke kwaliteiten: de opleidingen tot artiest en mediavormgever. In de *Inventarisatie Talentontwikkeling* staan deze opleidingen vermeld. Er zijn 21 plekken (ROC's) waar je de opleiding voor mediavormgever kunt volgen. Binnen de opleiding tot artiest zijn er elf opleidingen voor dans (inclusief urban), twaalf voor muziek (ook pop en rock) en zestien voor theater (inclusief musical).

Een nieuwe ontwikkeling is dat minister Bussemaker 1,1 miljoen euro uittrekt voor een nieuw vakcentrum voor mbo'ers in de creatieve industrie, met onder meer een nieuwe opleiding rond dancemuziek.

Bronnen:

[Inventarisatie toptalentontwikkeling](#)

[Mbo kunstvakopleidingen](#)

[Nieuw mbo-vakcentrum voor creatieve industrie](#)

Naast de rijkserkende opleidingen zijn er particuliere beroepsopleidingen voor kunst-professionals

In een in 2013 gehouden inventarisatie naar organisaties voor toptalentontwikkeling zijn 29 particuliere aanbieders van beroepsgerichte opleidingen gevonden. De meesten richten zich op één discipline. Theater is met tien aanbieders het grootste. Daarnaast zijn er verschillende die specifiek opleiden tot een beroep als beeldend kunstenaar, fotograaf, schrijver, danser, acteur of urban kunstenaar. Vaak leiden ze op tot een beroep in een kunstvorm die in het reguliere kunstonderwijs geen of een minder expliciete plek heeft. Daarmee vervullen ze in het opleiden van professionals een belangrijke rol. Een paar voorbeelden zijn de Schrijversvakscholen in Amsterdam en Groningen, Dox, Don't hit Mama, Solid Ground (urban arts/theater, de Fotovakschool, de Wackersacademie (beeldende kunst) en Circus Elleboog. Lucias Marthas Institute for performing arts is samenwerkingsverbanden aangegaan met reguliere hbo- en mbo-instellingen. Het verschilt per opleiding tot welk niveau ze studenten zeggen op te leiden. Een aantal leidt op tot hbo-niveau.

Bron:

[Inventarisatie toptalentontwikkeling](#)

De hbo-opleidingen culturele en maatschappelijke vorming en creatieve therapie

Binnen de sociaal-agogische hbo-sector wordt op elf plaatsen de opleiding culturele en maatschappelijke vorming (CMV) aangeboden en op zes plaatsen de opleiding creatieve therapie. De opleiding creatieve therapie leert je hoe je mensen met psychische problemen helpt door kunstzinnige middelen te gebruiken, de opleiding CMV richt zich op het leggen van verbanden tussen allerlei faciliteiten waardoor cultuur voor iedereen bereikbaar wordt.

Nascholing

Nascholing is in deze sector niet verplicht. Voor zowel startende als ervaren professionals is na- en bijscholing echter wel noodzakelijk om zich verder te bekwamen en aan te kunnen blijven sluiten bij nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast blijft het werkveld altijd in beweging en zal zelfs de meest complete kunstprofessional na verloop van tijd weer achterlopen met kennis. De meeste professionals zien de noodzaak tot na- en bijscholing of volgen meer opleidingen. Er zijn verschillende aanbieders, onder meer via hbo-instellingen, branche- en beroepsverenigingen en Cultuur en Ondernemen. Door het toenemende aantal zzp'ers kunnen minder professionals aanspraak maken op scholingsbudgetten.

Er is behoefte aan voldoende goede scholingsmogelijkheden en meer afstemming tussen het aanbod. In Gelderland hebben het Gelders Erfgoed en Cultuurmij Oost sinds 1 april 2015 het scholingsaanbod van beide organisaties gebundeld in CultuurCollege, met vakgerichte bij- en nascholing voor de kunst-, cultuureducatie- en erfgoedsector.

7 Wat moet een kunstprofessional vooral kunnen en kennen?

In 2013 hebben de hbo-kunstvakdocentenopleidingen een vernieuwde competentieset voor de bacheloropleidingen en de master kunsteducatie voorgelegd aan het werkveld. Dit gebeurde in samenwerking met het LKCA. De opzet is flink vernieuwd sinds de vorige competentieset uit 2004. Nieuw is dat de competenties 'generiek' zijn beschreven voor alle vier de docentenopleidingen met een specifiekere uitwerking per discipline in indicatoren. De competenties zijn gerangschikt in vijf groepen: artistiek, pedagogisch-didactisch, interpersoonlijk, omgevingsgerichtheid en kritische reflectie en ontwikkeling. Ze spelen in op nieuwe ontwikkelingen in het werkveld.

De hier beschreven competenties zijn specifieke vaardigheden en kennis die naar voren kwamen in de gesprekken met het werkveld over de beroepsprofielen en de gesignaleerde ontwikkelingen van dit moment. Ze leggen accenten bij wat de kunstprofessional moet kunnen en kennen en bij de gebruikte competentiesets in het hbo.

Beschikken over artistieke en ambachtelijke kwaliteiten als vakspecialist en deze in kunnen zetten

Veel professionals noemen als belangrijkste kwaliteiten voor een vakspecialist de artistieke en ambachtelijke kwaliteiten. Deze blijven juist in deze tijd van veranderingen in de beroepspraktijk wezenlijk. Ze zijn de basis van waaruit de kunstprofessional werkt. Hij moet zich bewust zijn van de eigen artistieke kwaliteiten en van de waarde om deze in te zetten in combinatie met pedagogisch-didactische vaardigheden. Dit hangt samen met het bewust zijn van de toegevoegde waarde van kunst in de samenleving.

Interdisciplinair kunnen werken

In veel vormen van kunstbeoefening vindt samenwerking en kruisbestuiving tussen kunstdisciplines plaats. Het meer projectmatig werken en de digitale media spelen daarbij een stimulerende rol. Ook in het onderwijs komt de verbinding tussen kunstdisciplines regelmatig voor, bijvoorbeeld in het vak CKV. Van professionals vraagt dit op zijn minst om betrokkenheid met, inzicht in en openheid naar andere kunstdisciplines. Hij moet met mensen uit andere disciplines kunnen en willen samenwerken. Verschillende hbo-kunstopleidingen spelen hier bewust op in met aanbod in de opleidingen en onderzoek.

Omgevingsbewust zijn, een brede open blik hebben, samenwerken en netwerken

De veranderingen in de samenleving en in de beroepspraktijk vragen om een open blik. Zowel instellingen als zzp'ers en collectieven moeten inspelen op wat er in hun omgeving gebeurt. Weinig professionals en instellingen kunnen zich nog beperken tot het geven van een schilderles of muziekles. Aanbodgericht werken moet plaatsmaken voor goed inspelen op de vraag van de (potentiële) klant en aansluiten bij andere vragen in de samenleving (waaronder subsidiegevers) is een noodzaak.

De professional moet nieuwe netwerken tot stand (kunnen) brengen en samenwerken met andere professionals en organisaties binnen en buiten de kunst. Om te zorgen dat je werk houdt, maar ook omdat cultuurparticipatie en de samenleving erom vragen. In cultuurparticipatie kunnen veel domeinen en leefwerelden bij elkaar komen. Dit vraagt van de professional het vermogen om werelden met elkaar te verbinden. Kunstenaars zijn als geen ander in staat om bruggen te slaan tussen de leefwereld van burgers en de ingewikkelde samenleving waar allerlei instellingen en organisaties hun eigen regels hebben. Dat vraagt bijzondere competenties. De kunstenaar moet met één voet in de groep en één voet erbuiten staan en zijn reflectieve (kritische) houding behouden. De kunstenaar is van dit hele proces zowel de buitenboordmotor als de kapitein.

Conceptueel denken en ontwerpend leren in een maatschappelijke context

Kunstenaars die zich bezighouden met maatschappelijke vraagstukken moeten over specifieke kwaliteiten beschikken. Ze moeten kunnen denken vanuit concepten die afgestemd zijn op de mensen en de omgeving. De belangrijkste vraag daarbij is: wat heeft de context te bieden of wat vraagt de context? In de participatieve kunstpraktijk doe je als kunstenaar artistiek onderzoek naar maatschappelijke vraagstukken en probeer je aan te sluiten bij de urgentie van burgers om daar zelf grip op te krijgen. Je moet in staat zijn om je persoonlijk te committeren en te sturen op de kracht van verbeelding, samenwerking, vorm en esthetiek. Het beoogde resultaat is een uitdagende artistieke productie voor een breed publiek, die een kritische reflectie bevat en aanleiding geeft tot nieuwe perspectieven. Het vraagt van de kunstenaar het vermogen om artistieke antwoorden te vinden op maatschappelijke vragen.

Bronnen:

[Manifest voor participatieve kunstvakpraktijken CALXL](#)

Ondernemend zijn

Kunstprofessionals en opleidingen erkennen al geruime tijd het belang van ondernemende vaardigheden. Door de huidige ontwikkelingen is dit belang alleen maar groter geworden. Nog steeds zijn er mensen (bijna 20% van de professionals) die (bijna) helemaal in dienst zijn van een instelling in het onderwijs of in de culturele sector. Maar verreweg de meesten combineren diverse werkkringen of werken (ook) als zzp'er. Een deel van de professionals kiest daarvoor, anderen worden er door de omstandigheden toe gedwongen. Verschillende van hen zeggen dat dit leidt tot grote werkdruk en dat het lastig is om voldoende honorering te vragen en te ontvangen. Bij ondernemend zijn horen kennis van wat er komt kijken bij het ondernemerschap en in kunnen spelen op de wensen van potentiële klanten. Daarnaast zijn competenties als omgevingsbewust zijn, netwerken en samenwerken, communicatieve vaardigheden en zelfreflectie van belang.

Pedagogisch-didactische vaardigheden om te kunnen werken met individuen en groepen met een groot verschil in niveau en ambitie

Kunstbeoefenaars zijn mensen van alle leeftijden en met verschillende achtergronden en drijfveren. Dit vraagt kennis van de doelgroepen en de relevante contexten, fasen en ontwikkelingen. Vaak werk je met groepen, zeker bij de disciplines dans, theater en muziek (orkesten, koren, bands). Ook het lesgeven of begeleiden van individuele kunstdisciplines, zoals beeldende kunst, mediakunst en schrijven gebeurt vaak in kleinere of grotere groepen. De diversiteit binnen deze groepen is alleen maar groter geworden, ook door de verbinding met andere sectoren. Het vraagt van de professional om met groepen en doelgroepen met zeer verschillende achtergronden te kunnen werken. Voor kunstenaars die vooral in een individuele kunst zijn opgeleid (zoals autonome beeldende kunstenaars en musici) kan dit een extra aandachtspunt zijn.

Een specifiek aandachtspunt, zeker in de stedelijke gebieden, is het kunnen werken met mensen vanuit verschillende culturen. Kennis over multiculturaliteit is daarbij onontbeerlijk.

Bereidheid en het vermogen hebben om ‘een leven lang te leren’

Een startende professional moet zich in de praktijk en door scholing verder ontwikkelen. Dat geldt ook voor ervaren professionals. Mede door het wegvallen van vaste contracten en scholingsbudgetten vraagt dit van de professional de bereidheid en het vermogen om zelf de leertrajecten in te zetten die nodig zijn.

Digitale ontwikkelingen in kunnen zetten

Kunstbeoefenaren en zeker jongeren zetten op allerlei manieren de digitale mogelijkheden in. Om ze te kunnen aanspreken en te kunnen begeleiden moeten kunstprofessionals de digitale mogelijkheden zelf ook kennen en in kunnen zetten.

8 Kwesties en kansen

De veranderingen in structuren in de cultuur en samenleving zorgen voor nieuwe vragen en kansen

Het wegvallen van dienstverbanden, het veranderen van traditionele structuren en het ontstaan van nieuwe flexibele verbanden vragen om nieuwe vaardigheden. Professionals worden met nieuwe uitdagingen geconfronteerd. Meer informele organisatiestructuren vragen om extra aandacht voor zichtbaarheid (ook politiek) en voor talentontwikkeling en doorstroming.

Daarnaast biedt het kansen om los te komen van de beperkingen van oude 'logge' structuren en nieuwe wegen in te slaan. Professionals benoemen nieuwe mogelijkheden van samenwerking, co-creatie en het werken met andere doelgroepen en domeinen, zoals in de buurt en met organisaties in de welzijn en zorg.

De juiste balans tussen artistieke en omgevingsbewustzijn, ambacht en conceptueel denken, breedte en specialisme

In het verlengde van de veranderingen in cultuur en samenleving wordt het spanningsveld tussen artistieke en participatie actueler. Gaat het om de artistieke kwaliteit van het resultaat of om het proces van participatie van zo veel mogelijk doelgroepen, of is dat geen tegenstelling? Dat vraagt van de kunstprofessional in de actieve cultuurparticipatie een breed scala aan competenties: van grondige kennis van het kunstvak, het ambacht en goede artistieke en didactische kwaliteiten tot inspelen op de omgeving en de klant en om kunnen gaan met veel verschillende doelgroepen. Deze vraag naar de juiste balans komt regelmatig aan de orde in gesprekken en discussies. Het antwoord daarop hangt mede af van de omgeving waarin de kunstprofessional werkt. Ook voor de opleidingen is het een belangrijk punt van gesprek.

De bacheloropleidingen van de kunstvakdocentenopleidingen leiden op een breed en divers werkveld (alle binnen- en buitenschoolse werkvelden)

Het werkveld van de actieve cultuurparticipatie is zeer groot en divers. De hbo-kunstvakdocentenopleidingen leiden dit alleen hiervoor op, maar ook nog voor het binnenschoolse domein (docent in het primair en voortgezet onderwijs). Deze werkvelden met verschillende doelgroepen, niveaus, ambities en contexten vragen om een breed spectrum aan kennis en vaardigheden. Er rijzen steeds meer vragen of het opleiden voor al deze werkvelden wel haalbaar is in een vierjarige bachelor. Er zijn scherpe keuzes nodig over wat in de bachelor en wat daarna geleerd kan worden. De kunstvakopleidingen zijn daarmee bezig.

De Raad voor Cultuur stelt in de Agenda Cultuur dat cultuureducatie bijdraagt aan het verwerven van competenties die belangrijk zijn om maatschappelijk te participeren. In aanvulling daarop benadrukt de raad in dit advies het belang van cultuurparticipatie, een mensenleven lang. Samen vormen deze punten een oproep aan kunstopleidingen én opleidingen op het terrein van zorg en ondersteuning om cultuurparticipatie als vorm van maatschappelijke participatie meer te omarmen. Dan leren toekomstige professionals de vaardigheden die nodig zijn om in een participatiesamenleving op een goede manier aan te sluiten bij initiatieven en projecten van gemeenschappen. Ze

leren, met andere woorden, om kunstprofessional te zijn zonder het eigenaarschap van mensen te willen overnemen. Bovendien ligt hier een mogelijkheid om te investeren in de ontschotting van de professionele praktijk (voor zover nodig en wenselijk) in de domeinen zorg, welzijn en cultuur.

De bacheloropleidingen van de autonome kunstopleidingen leiden in de eerste plaats op tot kunstenaar. Hoe verhoudt zich dat tot het werken in de actieve cultuurparticipatie?

Veel afgestudeerden van een autonome kunstopleiding werken in de actieve cultuurparticipatie. Ze zijn opgeleid om zo goed mogelijk te worden als professioneel kunstenaar, als musicus, danser, acteur of beeldend kunstenaar of vormgever en hebben vaak de ambitie om hierin carrière te maken. Lang niet iedereen slaagt daarin. In het algemeen kun je zeggen dat het werken met of lesgeven aan talentvolle amateurkunstenaars (soms individueel of in kleine groepen), vaak het dichtst bij hun eigen opleiding ligt.

Aan ondernemersvaardigheden en oog hebben voor de mogelijkheden in de omgeving, geven de autonome opleidingen aandacht. Dat geldt niet altijd voor het werken met grote groepen en werken in andere domeinen van de samenleving. In de muziek wordt duidelijk het spanningsveld geconstateerd bij (klassiek) musici die opgeleid worden voor hun instrument en (moeten) lesgeven aan andere groepen en in andere contexten.

De Raad voor Cultuur roept in haar advies opleidingen op om cultuurparticipatie als vorm van maatschappelijke participatie meer te omarmen en toekomstige professionals daar meer op voor te bereiden.

Zijn professionals, aanbieders, opleidingen en beleidsmakers voldoende toegerust om om te gaan met de multiculturaliteit?

De multiculturaliteit onder de bevolking en kunstbeoefenaars is zeker in stedelijke gebieden groot. Tegelijk hebben afgestudeerden van de hbo-kunstopleidingen hoofdzakelijk een autochtone Nederlandse achtergrond. Dit geldt ook voor veel van de aanbieders, zeker het gesubsidieerde aanbod. Tijdens de gesprekken werd dit nadrukkelijk als knelpunt benoemd. Het werken met mensen vanuit verschillende culturele achtergronden vraagt (deels) een andere aanpak en andere artistieke normen en werkwijzen. Het pleidooi aan professionals, opleidingen, aanbieders en provinciale en landelijke instellingen is om hier meer aandacht aan te geven en op in te spelen.

Hoe organiseer je als kunstprofessional in de afkalvende infrastructuur een leven lang leren en wat is de rol van opleidingen en werkgevers?

Omdat het zzp-bestaan voor vele professionals het vooruitzicht is, zal hij ook steeds meer zelf verantwoordelijk zijn voor de nascholing. In tegenstelling tot andere beroepen zijn kunstenaars niet verplicht om na- of bijscholing te doen. Het vraagt van de opleidingen dat ze in hun curriculum aandacht besteden aan hoe je een leven lang leert. Veel kunstvakopleidingen hebben een alumnibeleid waar de jonge professional op terug kan vallen. In *Zicht op Cultuurparticipatie* (2014) komt naar voren dat de professionals zich vooral verder willen bekwamen in ondernemersvaardigheden:

nieuwe klanten werven, zichzelf promoten en positioneren in de markt, nieuwe doelgroepen met nieuwe activiteiten bereiken. De behoefte hieraan is twee keer zo groot als de behoefte aan het ontwikkelen van docentencompetenties.

De rol van opleidingen is om te zorgen voor een goed en passend nascholingsaanbod. De ideale situatie is dat ze daarvoor in gesprek gaan en samenwerken met de kunstprofessionals en de instellingen/werkgevers, zoals centra voor de kunsten, in de omgeving.

Zie ook <http://www.rug.nl/science-and-society/lifelong-learning/>.

Veranderende regelgeving van de landelijke overheid voor zzp'ers heeft invloed op de mogelijkheden van kunstprofessionals

De veranderingen in regelgeving voor zzp'ers zorgen voor onzekerheid en beïnvloeden de mogelijkheden. Doordat voor instellingen het werken met zzp'ers aan strengere regels wordt gebonden, vervallen er werkmogelijkheden voor zelfstandige kunstprofessionals. Het aanpakken van schijnzelfstandigheid door de Belastingdienst speelt daarin mee en stelt ook het hbo-kunstonderwijs en andere culturele instellingen voor een dilemma. **Voor hogescholen betekent dit dat het sinds 2015 lastiger is om zelfstandigen in te huren als docent.** Een dreigende ontwikkeling voor zzp'ers was dat de zelfstandigenaftrek zou verdwijnen. Hierover is in juni 2015 echter het besluit gevallen dat deze behouden blijft. Daarnaast zorgde de dreigende verdwijning van het lage btw-tarief voor onrust; ook deze is voorlopig van de baan.

Werken als zzp'er geeft zowel kansen als knelpunten

Door de veranderingen in het culturele veld werken steeds meer kunstprofessionals als zzp'er. Verschillende mensen kiezen hier bewust voor, vooral jongere professionals. De opleidingen signaleren dat veel studenten een open, ondernemende houding hebben waarbij het voor hen vanzelfsprekend is dat ze (deels) als zelfstandige hun weg zoeken in een gemengde beroepspraktijk. Voor oudere docenten die een groot deel van de tijd in vaste dienst zijn geweest bij een werkgever als een centrum voor de kunsten, is het lastiger om hierin hun weg te vinden. Veel professionals be-noemen dat ze dit een zwaar bestaan vinden, waarin het lastig is om goed betaald te krijgen voor je werk. Uurprijzen die zzp'ers in de kunst vragen of krijgen liggen eigenlijk te laag. Enkele professionals aarzelen om bijeenkomsten te bezoeken waar geen inkomsten tegenover staan.

De relatie tussen zzp'ers en culturele instellingen staat in sommige gevallen onder druk.

De Raad voor Cultuur pleit in Agenda Cultuur dat er afspraken worden gemaakt over redelijke vergoedingen voor het werk van kunstenaars en over de stimulering van bijscholing, microkredieten en coaching. De raad ziet graag dat de cultuursector afspraken gaat maken over redelijke vergoedingen voor het werk van kunstenaars. Ook adviseert hij dat regelingen die ondernemerschap bevorderen, zoals microkredieten, coaching en bijscholing, worden voortgezet.

Er verdwijnen schakels in de talentontwikkeling, met gevolgen voor toekomstige en afgestudeerde professionals

Door de veranderingen in de infrastructuur verdwijnen er schakels uit de keten van de allereerste kennismaking met cultuur en talentontwikkeling tot en met de ontwikkeling van professionals. De Raad voor Cultuur kijkt in Agenda Cultuur ook naar deze keten. Doordat verschillende instellingen wegvallen is een doorgaand aanbod met leerlijnen naar het kunstvakonderwijs minder vanzelfsprekend. Daarnaast moeten er ook ontwikkelingsmogelijkheden zijn voor de afgestudeerde professional. Vooral in de beeldende kunst en de podiumkunsten zijn er volgens de raad plekken nodig waar bewezen talent tijd en ruimte krijgt voor presentatie, verdieping en onderzoek. De raad adviseert daarom een beperkt aantal postacademische instellingen en productiehuizen voor artistieke verdieping te financieren. De tijdelijke stimuleringsmaatregelen voor talentontwikkeling moeten structureel worden, zodat de cultuurfondsen talenten met gerichte programma's kunnen blijven ondersteunen.

Bron:

[Stedelijke regio's meer centraal in cultuurbeleid \(Raad voor Cultuur\)](#)

Bijlage Werkwijze en verantwoording

Het beschrijven van dit beroepsprofiel maakt deel uit van een breder traject van het Landelijk overleg van de hbo-kunstvakdocentenopleidingen (KVDO) en het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) om de beroepsprofielen te beschrijven van alle kunstprofessionals in de cultuureducatie en cultuurparticipatie (binnen- en buitenschools). In de meeste gevallen hebben we het dan over de hbo-opgeleide kunstdocent die een van de kunstvakken of het vak CKV geeft in het onderwijs of lesgeeft in de vrije tijd, of over de hbo-opgeleide artistiek begeleider (maker, dirigent, regisseur, choreograaf). Daarnaast kan de kunstprofessional verschillende andere rollen of functies vervullen en ook andere opleidingen gevolgd hebben. In het beroepsprofiel gaan we daar nader op in. In deze bijlage beschrijven en verantwoorden we onze werkwijze.

Doelstelling LKCA

Twee kernthema's van het LKCA zijn het verbeteren van de kwaliteit van de binnen- en buitenschoolse cultuureducatie en het versterken van de verbinding tussen actieve cultuurparticipatie en andere sectoren. De kunstprofessionals in de verschillende werkvelden vormen hierin een wezenlijke schakel. Door de beroepsprofielen van de kunstprofessionals te beschrijven willen we bijdragen aan hun kwaliteit en professionalisering en aan een goede dialoog en aansluiting tussen de beroepspraktijk en de opleidingen.

Samenwerking KVDO

In 2009 nam Kunstfactor als toenmalig sectorinstituut amateurkunst het initiatief tot structurele samenwerking met het KVDO. Dit leidde tot twee series veldgesprekken met vertegenwoordigers uit alle kunstdisciplines uit het buitenschoolse veld en het onderwijs en de publicatie *Veldgesprekken* (Kunstfactor 2009). Tevens leidde het tot een convenant van de toenmalige HBO-raad (nu Vereniging Hogescholen) met alle sectorinstituten over het opzetten van een structurele dialoog in alle kunstvelden. Door het opheffen van de sectorinstituten moesten hier nieuwe vormen voor gevonden worden. Vanaf 2013 hebben het LKCA en het KVDO de samenwerking voortgezet in de trajecten rond de kennisbases, competentieprofielen en de beroepsprofielen. Het LKCA en het KVDO willen - elk vanuit de eigen rol en doelstelling - een betere aansluiting realiseren tussen de beroepspraktijk en de hbo-kunstopleidingen. De ambitie van het hbo-kunstonderwijs voor de werkvelden cultuureducatie en amateurkunst en de rol die zij daarin zien voor het LKCA, zijn te vinden in de *Voortgangsrapportage HBO Kunstonderwijs*, op vereniginghogescholen.nl.

In dit traject over de beroepspraktijk wil het LKCA een heldere beschrijving en duiding geven van de beroepspraktijk van de kunstprofessional, de benodigde kennis en vaardigheden en de kwesties die er spelen. Het KVDO wil komen tot geactualiseerde beroepsprofielen die mede als basis dienen voor de profielen en curricula van de opleidingen.

LKCA en KVDO hebben samen het traject en de agenda's van bijeenkomsten bepaald en zijn samen gekomen tot een goede werkveldvertegenwoordiging.

Geschiedenis

In 1999 definieerde de toenmalige Projectorganisatie Kunstvakonderwijs de beroepen en beschreef ze de beroepsprofielen en startkwalificaties van de docent in de kunstvakken.⁹ Deze rapportage ging allereerst in op het docentschap en de arbeidsmarkt in de binnen- en buitenschoolse kunsteducatie. Daarnaast werden algemene onderwijskundige veranderingen (van basisonderwijs tot en met universiteiten) beschreven, evenals vakinhoudelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Een en ander mondde uit in algemene startkwalificaties van een kunstdocent en in beroepsprofielen en startkwalificaties in de onderscheiden kunstvakken. Vervolgens zijn in 2004 de opleidingsprofielen, competentiesets en gedragsindicatoren voor de kunstvakdocentenopleidingen op basis hiervan aangepast. Een van de opdrachten daarbij was te zorgen voor een herkenbare set beroepseisen, aangevuld met startkwalificaties voor de beroepen waarvoor het kunstonderwijs opleidt.

Het KVDO heeft - naast de kennisbases (2012) voor de kunstdocent - per 1 juli 2011 een nieuw competentieprofiel ontworpen voor de docentenopleidingen in alle kunstdisciplines. Met deze competentiesets werken opleidingen inmiddels. Ze zijn opgenomen in de Kennisbases voor de kunstvakken: www.tienvoordeleraar.nl. Het regelmatig toetsen van de competentieprofielen aan de eisen van de tijd en de wensen van de beroepspraktijk beschouwt het KVDO als een van zijn taken om te zorgen voor het opleiden van vakbekwame docenten.

Werkwijze

Uitgangspunt voor het beroepsprofiel is wat kunstprofessionals, leidinggevend en overige deskundigen uit het werkveld er zelf over zeggen. Tijdens zeventien bijeenkomsten in 2014 en 2015 reageerden deskundigen op stellingen en discussieerden ze in groepen over door het werkveld zelf aangedragen onderwerpen. De grote indeling in werkvelden is actieve cultuurparticipatie (het 'buitenschoolse werkveld'), primair onderwijs en voortgezet onderwijs. Gezien de actuele kwesties die spelen in de bovenbouw van havo en vwo en het belang om hierop antwoorden te vinden, hebben we dit onderdeel van het beroepsprofiel voorrang gegeven boven de andere werkvelden. Daarnaast is gekozen om nader in te zoomen op specifieke aspecten en kwesties voor het werken in de onderbouw van havo en vwo en in het vmbo. Dit heeft geleid tot in totaal vijf beroepsprofielen, die helderheid geven in verschillende aspecten en kwesties die spelen in de verschillende werkvelden. Tegelijk realiseren we ons dat de gemengde beroepspraktijk, waarin een kunstprofessional in meer werkvelden werkt, steeds gangbaarder wordt.

Van elke bijeenkomst is een verslag gemaakt, met een overzicht van de uitkomsten en conclusies, dat is voorgelegd aan de deelnemers. In de laatste serie bijeenkomsten is van elk werkveld een conceptberoepsprofiel besproken met de deelnemers. Hun reacties hebben we bediscussieerd, gewogen en verwerkt en het eindresultaat bieden we vervolgens aan het KVDO aan.

⁹ Het rapport *Profiel docenten in de kunstvakken* is in opdracht van de Projectorganisatie Kunstvakonderwijs onder leiding van Jan Deering en Folkert Haanstra tot stand gekomen in de periode 1998-1999.

Overzicht gehouden bijeenkomsten

Alle bijeenkomsten zijn gehouden bij het LKCA in Utrecht, behalve waar anders vermeld. In totaal namen 188 deskundigen deel aan de gesprekken in 2014 en 2015.

Voortgezet onderwijs:

- a Deskundigen kunstvakken in bovenbouw vo, 14 maart 2014
- b Deskundigen kunstvakken in bovenbouw vo, 20 juni 2014, HKU te Utrecht
- c Gesprek schoolleiders vo en hbo-kunstvakdocentenopleidingen, 25 november 2014, De Reehorst te Ede
- d Zes regionale bijeenkomsten 'Gesprekken met schoolleiders', tussen 12 februari en 20 maart 2015
- e Deelnemers van eerdere bijeenkomsten over de voorlopige versie van het beroepsprofiel en de bijbehorende analyse en aanbevelingen, 16 juni 2015
- f Deskundigen kunstvakken vmbo, 13 oktober 2015
- g Deskundigen kunstvakken onderbouw havo en vwo, 15 oktober 2015

Primair onderwijs:

- h Netwerkbijeenkomst ICC-trainers, 10 februari 2015
- i Netwerkbijeenkomst cultuurcoaches, 5 maart 2015
- j Deskundigen kunstvakken primair onderwijs, 23 september 2015

Actieve cultuurparticipatie:

- k Veertien veldgesprekken in 2010 en 2011, Kunstfactor te Utrecht
- l Deskundigen actieve cultuurparticipatie, 30 september 2014
- m Vier interviews met deskundigen uit het werkveld, februari-april 2015
- n Deskundigen actieve cultuurparticipatie, 29 september 2015

Vragen aan de deskundigen

In alle bijeenkomsten zijn onderstaande vragen als vertrekpunt gebruikt. Afhankelijk van uitkomsten en issues in een werkveld zoomden we verder in op specifieke aspecten.

- 1 Hoe ziet de beroepspraktijk van de kunstprofessional/kunstdocent (met specifieke verwijzing naar het werkveld) er nu uit en welke ontwikkeling verwacht je de komende vijf jaar?
- 2 Wat moet de kunstprofessional/kunstdocent kunnen en kennen?
- 3 Wat verwacht je van een startbekwame professional/docent?
- 4 Zie je dit terug bij de alumni van de opleidingen?
- 5 Welke basisvoorwaarden zouden moeten verbeteren en hoe en door wie?

Colofon

Kunstprofessional in de actieve cultuurparticipatie

Een schets van de beroepspraktijk

Auteurs

Ingrid Doctor

Ingrid Smit

Piet Roorda

Illustratie

Ton van Til

Uitgever

Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA)

Kromme Nieuwegracht 66

Postbus 452

3500 AL Utrecht

030 711 51 00

info@lkca.nl

www.lkca.nl

@LKCA, Utrecht, mei 2016

Het LKCA is het landelijk kennisplatform voor professionals, bestuurders en beleidsmakers in cultuureducatie en cultuurparticipatie. Via kennisdeling en onderzoek dragen we bij aan de kwaliteit van praktijk en beleid. Het LKCA stimuleert de professionele ontwikkeling van het veld door ontmoeting en debat. Ook bieden we advies bij vraagstukken op het gebied van cultuureducatie en cultuurparticipatie in brede zin. Via informatienetwerken, conferenties en met digitale middelen verschaffen we inzicht in relevante ontwikkelingen op dit gebied, nationaal én internationaal.

Het LKCA draagt bij aan de ontwikkeling van beleidsprogramma's van de rijksoverheid voor cultuureducatie en actieve cultuurparticipatie en ondersteunt de uitvoering daarvan.

